

Ali KOÇ* 

KÖKENBİLİM VE TOPONOMİ IŞIĞINDA ÇEMİŞGEZEK	ÇEMİŞGEZEK IN THE LIGHT OF ETYMOLOGY AND TOPONOMY
ÖZET Çemişgezek, Türkiye'nin doğusunda yer almakta olup, idari bakımdan Tunceli iline bağlı bir ilçedir. Tarihi derinliklere uzanan bu bölge, geçmişten günümüze birçok medeniyetin ve kültürel yapının etkisi altında şekillenmiştir. Farklı uygarlıkların izlerini taşıyan Çemişgezek, tarihsel süreç içerisinde önemli bir yerleşim alanı olarak dikkat çekmektedir. Çemişgezek, Osmanlı döneminde önemli bir yerleşim yeri ve yönetim merkezi olmuştur. Cumhuriyet dönemiyle birlikte de Tunceli'nin ilçesi haline gelmiştir. Bu araştırma, Tunceli'nin Çemişgezek ilçesinin adının tarihsel kökenini, dilsel evrimini ve kültürel etkileşimlerle şekillenen toponomik yapısını disiplinlerarası bir yaklaşımla incelemeyi hedeflemektedir. Çalışmanın temel amacı, Çemişgezek adının antik çağlardan günümüze uzanan süreçteki dilsel adaptasyonlarını, kökenbilimsel katmanlarını ve bölgenin çok kültürlü tarihsel mirasını ortaya çıkarmaktır. Disiplinlerarası bir yaklaşımla, Hitit, Urartu, Pers, Bizans ve Osmanlı gibi medeniyetlerin dilsel katmanlaşması ile Türkçenin bu katmanlarla etkileşimini analiz eden araştırma, arkeolojik bulgular, tarihsel belgeler ve dilbilimsel veriler ışığında ilerlemiştir. Çemişgezek'in tarihsel arka planına göz atarak, zaman içindeki değişimlerin bu toprakların adlarını nasıl biçimlendirdiği aktarılmış, daha sonra, bu adın etimolojik kökenlerine ve farklı dillerde nasıl çeşitlendiğine odaklanılmıştır. Tarih boyunca, her adlandırmada saklı olan hikâyelerin Çemişgezek adında da hangi tarihsel ve dilsel zenginliklerle oluştuğu kökenbilim ve toponomi disiplinleriyle gösterilmektedir. Anahtar kelimeler: Çemişgezek, Etimoloji, Toponomi, Dilsel Köken.	ABSTRACT Çemişgezek, situated in eastern Turkey, is a district administratively affiliated with Tunceli Province. This region, with its profound historical depth, has been shaped by the influence of numerous civilizations and cultural structures from antiquity to the present. Bearing traces of diverse civilizations, Çemişgezek has historically served as a significant settlement area. During the Ottoman period, it emerged as an important administrative and residential center, later becoming a district of Tunceli following the establishment of the Republic. This study adopts an interdisciplinary approach to examine the historical origins, linguistic evolution, and multicultural toponymic development of Çemişgezek's name. It aims to unravel the etymological layers, linguistic adaptations, and the region's polycultural heritage from antiquity to modernity. By analyzing linguistic stratifications from Hittite, Urartian, Persian, Byzantine, and Ottoman civilizations, alongside interactions with Turkic linguistic elements, the research integrates archaeological findings, historical records, and linguistic data. The investigation traces how sociopolitical and cultural transformations influenced the region's nomenclature over time, emphasizing the etymological roots of "Çemişgezek" and its variations across languages. Through the disciplines of etymology and toponymy, the study reveals the historical and linguistic narratives embedded in the name, highlighting its role as a testament to the area's layered heritage. Keywords: Çemişgezek, etymology, toponomy, linguistic origin

* Dr. Öğr. Üyesi, Munzur Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Tunceli/Türkiye. E posta: alikoc@munzur.edu.tr / Assist. Prof. Dr., Faculty of Letter, Department of Turkish Language and Literature, Tunceli/Türkiye, E-mail: alikoc@munzur.edu.tr

Giriş

Tunceli, Doğu Anadolu Bölgesi'nde, Munzur Dağları ve Karasu Irmağı tarafından kuzey-batı sınırları çizilen, Bingöl Dağları ile Peri Suyu'nun doğu sınırını belirlediği, güneyde ise Keban Baraj Gölü ile çevrelenen bir coğrafyada konumlanır. Türkiye'nin en düşük nüfus yoğunluğuna sahip illerinden biri olan Tunceli'de bu durum, yüksek rakımlı dağlık araziler ve engebeli platoların yerleşime elverişli alanları daraltmasıyla ilişkilidir. Yerleşimler, genellikle akarsu vadilerindeki alüvyal düzlükler ve mikroklimalara sahip yaylalarla sınırlıdır. Bu topoğrafik kısıtlar, bölgenin demografik ve sosyo-ekonomik yapısını doğrudan etkileyen temel faktörler arasındadır. (Özbek, 1997, ss. 11-13). Çemişgezek ilçesi, 39-40° kuzey paralelleri ile 38-39° doğu meridyenleri arasında, Munzur Dağları'nın kuzeyinde ve Murat Nehri ile Keban Baraj Gölü'nün güneyinde yer alır. 877 km² yüzölçümüne sahip olan ilçenin topraklarının %35'i tarıma elverişli, %2'si ormanlık, %63'ü mera ve baraj gölünden oluşmaktadır. Kırklar Tepesi ve Yılan Tepesi, ilçenin önemli yükseltileridir. Tarihsel olarak stratejik bir konuma sahip olan Çemişgezek, doğal kaynaklarıyla bölge tarihinde önemli bir rol oynamıştır (Kaya, 2010, s. 609). 1307-1310-1312 tarihli Ma'muret'ül Aziz Salnameleri'nde, Çemişgezek'teki nüfusun zamanla tamamen Türk ve Müslüman halktan oluştuğu görülmektedir. VII. ile X. yüzyıllar arasında Arap egemenliğinde kalan bölge, X. yüzyıldan itibaren Bizans hakimiyetine girmiştir. Malazgirt Savaşı öncesinde Türkler, Anadolu'nun çeşitli bölgelerine akınlar yaparak birçok Bizans şehri ve kalesini ele geçirmiştir. Bu akınlar sırasında Çemişgezek ve çevresinin de istilaya uğraması muhtemeldir. Malazgirt Zaferi'nden sonra ise Türkler, Anadolu'yu tamamen fethedip sistemli bir yerleşim sürecine girmiştir. Türk fetihleri ve Saltukoğulları'nın yerleşimiyle Müslüman nüfus artmıştır (Ünal, 1999, s. 65). Cumhuriyet döneminde, Keban Baraj Gölü'nün su tutulması sonucu 12 köyün sakinleri Elazığ ve diğer şehirlere göç etmiş, ayrıca 1990'lı yıllardaki terör olayları nedeniyle 1970-1990 yılları arasında Elazığ'a göç eden Çemişgezekli sayısı on bini aşmıştır (Özbek, 1997, ss. 19-20).

Çemişgezek'in tarihsel süreçteki konumu, bölgenin stratejik önemini ortaya koyan arkeolojik ve idari verilerle desteklenmektedir. 1968-1970 yıllarında Keban Baraj Gölü çevresinde yürütülen araştırmalarda H. Zübeyr Koşan, M.Ö. 4000-3000 yılları arasına (Tunç Çağı) tarihlenen bir yerleşim alanını belgelemiştir (Işık, 2012; Aksoy, 1985; Danık, 2010). Bu bulgular, bölgede Mitani, Hitit, Urartu, Med, Pers, Roma, Sasani ve Selçuklu gibi çok katmanlı medeniyetlerin hâkimiyet kurduğunu göstermektedir. Osmanlı döneminde 1518'de liva statüsü kazanarak Diyarbakır'a bağlanan Çemişgezek, 1565-1566'da sancağa dönüştürülmüştür (Kunt, 1978, s. 37). 1858'de kaza statüsüyle Harput'a, 1880'de Keban'a bağlı bir nahiye haline gelmiştir. 1881'de kurulan Dersim Vilayeti ile Hozat merkezli olarak Batı Dersim sınırlarına dahil edilmiştir (Yılmazçelik, 1999, s. 29). Cumhuriyet döneminde 1925'te vilayetin lağvedilmesiyle Elazığ'a bağlanmış, 25 Aralık 1935'te çıkarılan 2885 sayılı kanun ile Tunceli vilayetine katılmıştır. Ancak Tunceli İl Özel Kanunu gereği, 01.01.1947'ye kadar idari merkezi Elazığ'dan yönetilmiştir (Dıvrak, 2018, s. 106). Bu idari dönüşümler, tarihi ve kültürel anlamda zenginlik arz eden Çemişgezek'in (Ekici, 2022: s. 593) coğrafi ve siyasi dinamikler bağlamında bölgesel yönetim sistemlerindeki değişimini yansıtmaktadır.

Kökenbilim ve toponomi ışığında, Çemişgezek isminin tarihsel gelişimini ve kültürel etkileşimlerle nasıl şekillendiğini incelemek, bu çalışmanın amacıdır. Çemişgezek isminin oluşum süreci, tarihsel bağlamda incelenecek, dilsel değişimler ve etkileşimler analiz edilecektir. Kökenbilimsel çalışmalar, ismin etimolojik yapısını ve tarih boyunca geçirdiği dilsel-kültürel

dönüşümleri ortaya koyacaktır. Farklı dillerin ve kültürel katmanların bu adın üzerindeki etkileri değerlendirilecek, dil katmanları arasındaki geçişler açıklanacaktır. Toponomik analiz ise, Çemişgezek ve çevresindeki diğer yer adlarının coğrafi özelliklerle ilişkilendirilmesi ve bu ilişkilerin adlandırma pratiğindeki yansımalarını ortaya koyacaktır.

Kökenbilim Işığında Çemişgezek

Kökenbilim (etimoloji), bir dilin sözcük hazinesini oluşturan birimlerin kökenini, tarihsel gelişimini ve anlam evrimini disiplinlerarası bir yaklaşımla ele alan bilim dalıdır. Bu disiplin, dilin yapısını anlamak kadar toplumların kültürel ve siyasi etkileşimlerini de çözümlemek için kritik bir rol oynar (Gülensoy, 2007, s. 35; Sertkaya, 2012, s. 43). Çemişgezek örneği, Doğu Anadolu'nun çok katmanlı tarihini yansıtan ve kökenbilimsel analizlerle desteklenen tipik bir vakadır.

Antik Dönem: Hitit, Urartu ve Pers Etkileri

Hititler ve İşuva (M.Ö. II. Binyıl)

Hitit metinlerinde İşuva (Assuwa) olarak anılan bölge, Fırat'ın kuzeyindeki verimli toprakları tanımlayan bir terimdi. Bu ad, "yerleşimleri bol yöre" anlamına gelen Assuwa kökenliydi ve Hurri-Mitanni Devleti ile Hititler arasında bir sınır bölgesi olarak stratejik önem taşıyordu (Aksoy, 1985, s. 23; Umar, 1993, s. 350). Hitit Kralı II. Tuthaliya'nın (M.Ö. 1400-1370) İşuva'ya düzenlediği seferler, bölgenin siyasi ve ekonomik değerini kanıtlar niteliktedir (Yıldırım, 2016, s. 57).

Urartular ve Bölgesel İdari Yapı (M.Ö. IX-VI. Yüzyıl)

Urartu egemenliği döneminde bölge, Şupa/Şuppa ve Tumuskis gibi adlarla anılmıştır. Urartu Kralı Menua'nın (M.Ö. 810-785) Mazgirt ve Palu'daki kitabelerinde, Çemişgezek'in de içinde bulunduğu Tunceli-Elazığ hattı "Supani" eyaleti olarak kaydedilmiştir (Danık, 2010, s. 20; Kaya, 2010, s. 195). Bu adlandırma, Urartu devletinin bölgeyi bir idari birim olarak örgütlediğini ve askeri savunma hatları oluşturduğunu gösterir.

Persler ve Daranalis (M.Ö. VI-IV. Yüzyıl)

Pers İmparatorluğu döneminde, Munzur Dağları'nı da kapsayan geniş coğrafya "Daranalis" adını almıştır. Bu ad, Pers Kralı I. Darius'un (M.Ö. 521-486) adından türetilmiş olup, bölgenin Pers idari sistemindeki konumunu vurgular (Tosun ve Koç, 2017, s. 416; Aydın, 2023, s. 22). Perslerin bölgedeki etkisi, yol ağları ve vergi sistemleri üzerinden izlenebilir.

Roma-Bizans Dönemi: Helenistik ve Hristiyan Miras

Hierapolis ve Kutsal Kimlik

Roma İmparatorluğu, bölgeyi "Hierapolis" (kutsal şehir) adıyla anarak Helenistik kültürün dini motiflerini vurgulamıştır. Bu ad, Roma'nın Anadolu'daki pagan tapınaklarını ve Hristiyanlaşma sürecindeki dini merkezleri işaret eder. Strabon'un *Coğrafya* eserinde, Fırat'ın Melitene (Malatya) karşısındaki bu bölgenin askeri ve ticari önemi detaylandırılır (Strabon, M.S. I. yüzyıl).

Bizans ve Tsimisca: İmparatorluk Mirası

Bizans döneminde bölge, "Tsimisca" adıyla anılmaya başlanmıştır. Bu ad, Ermeni kökenli Bizans İmparatoru İoannes Tzimiskes'in (969-976) adından türetilmiştir. Bizans ve Ermeni

kaynaklarda "Çımışgadzak" biçimine evrilen bu terim, Türkçenin fonetik kurallarına uyum sağlayarak "Çemişgezek" formunu almıştır (Aksoy, 2016, s. 266; Özbek, 1997, s. 33).

Orta Çağ ve Osmanlı Dönemi: Kültürel Sentez ve Halk Etimolojisi

Süryani ve Ermeni Kaynaklarında Adlandırmalar

Orta Çağ'da Süryani Mikhail'in *Vakayiname*'sinde "Şumuşkıg Kalesi" olarak geçen bölge (Umar, 1883, s. 187), Ermeni kroniklerinde "Hanzit" veya "Khozan" gibi adlarla anılmıştır (Mateos, 1987, s. 10). Bu adlar, bölgenin Bizans-Ermeni sınırındaki konumunu ve askeri savunma hatlarındaki rolünü yansıtır.

Osmanlı Dönemi: Mitolojik Anlatılar ve Fonetik Uyum

Osmanlı döneminde Evliya Çelebi, *Seyahatname*'sinde bölgeyi efsanevi Pers Kralı Cemşid'le ilişkilendirerek "Cemşidi bad" (Cemşid'in yaptırdığı yer) adını kullanmıştır (Çelebi, 2006, s. 306). Bu halk etimolojisi, Osmanlı sözlü kültürünün tarihsel olayları mitolojik unsurlarla harmanlama eğilimini gösterir. 19. yüzyıl Avrupa haritalarında "Tschumisch Gezek" olarak kaydedilen ad, Türkçe fonetiğin Latin alfabesine uyarlanması sırasındaki transkripsiyon hatalarını yansıtır.

Türkçe Köken Teorisi ve Akademik Tartışmalar

Halk arasında yaygın olan "çemiş" (kuru dut/üzüm) ve "gezek" (diyar) birleşimine dayalı açıklama, bölgenin tarımsal zenginliğini vurgulayan bir halk etimolojisidir (Gökalp, 2014, s. 14). Ancak akademik çevrelerde, bu teori dilbilimsel kanıtlardan yoksun olarak değerlendirilir. Aksine, "Çemişgezek" adının Bizans kökenli "Çımışgadzak"tan evrildiği ve Türkçe fonotaktik yapıya uyarak şekillendiği görüşü de tartışılmaktadır (Aksoy, 2016, s. 266).

Fonetik Evrim ve Dilsel Analiz

Çemişgezek adının fonetik evrimi, dilsel temas ve ses değişim kuralları çerçevesinde incelenebilir:

- **Ses Durulaşması ve Değişimi:** Bizans dönemindeki /ts/ sesi (Tsimisca), Ermenicede /ç/ye (Çımışgadzak) dönüşmüştür. Bu ses Türkçede de netleşerek /ç/ biçiminde korunmuştur. Ayrıca kelime içindeki bulanık -dz- sesi de durulaşarak -z- sesine dönüşmüştür. Türkçe bu sözcüğü Bizans kökenli "Çımışgadzak" formundan alıntılamıştır. Alıntılanan formda Bizans döneminde /ts/ olarak ifade edilen ses, Ermenice etkisiyle /ç/ şeklini almış; Türkçeye aktarılırken de /ç/ olarak korunmuştur. Buna ek olarak, kelime içindeki bulanık -dz- sesi /z/ haline netleşmiş, ünlü uyumu ve ses düşmesi gibi diğer değişiklikler de gerçekleşmiştir.
- **Ünlü Uyumu:** Türkiye Türkçesinde ünlülerdeki inceme eğiliminden dolayı Çımışgadzak kelimesi zaman içinde Çemişgezek biçimine dönüşerek Türkçenin ünlü uyumu kurallarına uyumlu hale gelmiştir. Başka bir ifadeyle Türkçede ünlü incemesi, kelimenin fonetik yapısına uyum sağlama amacıyla ortaya çıkan bir süreç olsa da, tüm ünlülerde eşit derecede gözlemlenen evrensel bir eğilim değildir. "Çımışgadzak" kelimesi, Türkçe ünlü uyumuna uygun hale gelmek amacıyla belirli ünlülerinde incelmeye uğramış ve zamanla "Çemişgezek" biçimini almıştır. Bu tür dönüşümlerde, kelimenin yapısı, çevresindeki ünsüzler ve sözcüğün kökenindeki tarihsel süreç etkili rol oynamaktadır. Ayrıca, "ç" ve "ş" gibi ünsüzlerin belirli durumlarda ünlüler üzerinde inceltici etkisi olabileceği düşünülmekle birlikte, bu etki kelimenin kendi fonetik ve morfolojik özelliklerine bağlı olarak sınırlı

kalmaktadır. Ünlü incelmesi dildeki genel bir mekanizma olarak değil, belirli durumlarda ve kelimelerin kendi yapısal özelliklerine göre gelişen bir fonetik adaptasyon olarak değerlendirilmelidir

- **Ses Düşmesi:** Kelime içindeki/-d-/ sesi (Çımışgadzak > Çemişgezek) Türkçede düşmüştür.
- **Diğer Ses Olayları:** Kelime başında Türkçede çift ünsüz bulunmaması kuralından dolayı -ts- > -ç- değişimi söz konusudur. Yine ilk hece ünlüsünün i > e biçiminde bir ünlü genişlemesine uğradığı da görülmektedir.

Bu süreçler, dilsel adaptasyonun doğal bir sonucu olarak değerlendirilir ve Anadolu'nun çok dilli yapısının tipik bir örneğini oluşturur. Çemişgezek'in tarihsel adlandırmaları, Anadolu'nun kültürel ve dilsel çeşitliliğini yansıtan bir örnektir. Hititlerden Osmanlılara kadar çeşitli medeniyetler, bölgenin adını kendi dil ve kültürlerine göre uyarlamış, bu süreçte fonetik evrim dilsel adaptasyon ve toplumsal hafızanın izlerini taşımıştır.

Tarihsel Süreçte Çemişgezek Adlandırmaları

Tarihsel süreçte Çemişgezek; İsuva, İşuva, Assuwa, Şupa, Tumuskis, Şuppa, Supani, Sophane, Tsimisca, Daranalis, Hiralpolis, Şumuşkıg, Kahnzit, Khozan, Çımışgadzak, Tschumisch Gezek, Cemşidi bad olarak geçmektedir. Her bir ad, bölgenin jeopolitik önemini ve çok kimlikli geçmişini yansıtan dilsel belgeler niteliğindedir.

Tablo 1: Tarihsel Süreçte Çemişgezek Adlandırmaları

Tarihsel Ad	Medeniyet/Dönem	Anlamı/Kökene
İsuva (İsuva/Assuwa)	Hititler (M.Ö. II. Binyıl)	"Yerleşimleri bol yöre"; Assuwa kökenli, Hurri-Mitanni ile Hititler arasında sınır bölgesi.
Şupa/Şuppa/Supani	Urartular (M.Ö. IX-VI. yy)	Bölgesel ad; Urartu kaynaklarında "Supani" eyaleti olarak geçer.
Tumuskis	Urartular	Urartu döneminde kullanılan yerel bir ad.
Daranalis	Persler (M.Ö. VI-IV. yy)	Pers Kralı I. Darius'un adından türetilmiş; Munzur Dağları'nı kapsayan geniş alan.
Sophane	Roma-Bizans	Coğrafi bölge adı; Fırat'ın Melitene (Malatya) karşısındaki bölge.
Hierapolis	Roma-Bizans	"Kutsal şehir"; Roma döneminde kullanılan Helenistik bir ad.
Tsimisca/Çımışgadzak	Bizans İmparatorluğu	İmparator İoannes Tzimiskes'in (969-976) adından türetilmiş.
Şumuşkıg Kalesi	Süryani Kaynakları	Süryani Mikhail'in tarihinde Bizans kalesi olarak anılır.
Hanzit/Khozan	Ermeni Kronikleri	Orta Çağ Ermeni kaynaklarında bölgesel ad olarak geçer.
Cemşidi bad	Osmanlı Dönemi	Efsanevi Pers Kralı Cemşid'e dayandırılan "Cemşid'in yaptırdığı yer" anlamında.
Çemiş + Gezek	Osmanlı Dönemi (Türkmen Aşiretleri), halk etimolojisi	"Çemiş" (çam ağacı) + "gezek" (gezilecek yer) / "Çemiş" (kuru dut/üzüm) ve "gezek" (diyar) terimleri, bölgenin tarımsal zenginliğini vurgulamaktadır.
Tschumisch Gezek	Osmanlı Dönemi (19. yy Haritaları)	19. yüzyıl haritalarında Avrupalı kaynaklarda kullanılan ad.
Çemişgezek	Cumhuriyet Dönemi	Günümüzdeki resmi adı.

Yukarıdaki tablodan anlaşılabacağı üzere Çemişgezek, Anadolu'nun kadim kültürlerinin kesiştiği bir coğrafyada yer alması nedeniyle, tarih boyunca farklı medeniyetlerin dilsel ve kültürel izlerini taşıyan bir adlandırma mirasına sahip olmuştur. Hitit, Urartu, Pers, Bizans ve Osmanlı gibi güçlü devletlerin hâkimiyet dönemlerinde bölgeye verilen adlar, yalnızca siyasi egemenliği değil,

aynı zamanda toplumsal hafızanın ve coğrafyanın sembolik anlamını da yansıtır. Hititlerin “İşuva” adı, bölgenin antik çağlardaki tarımsal verimliliğini vurgularken; Urartuların “Şupa” ve Bizans’ın “Tsimisca” gibi adları, idari örgütlenme ve askeri stratejiyle ilişkilidir. Türkçe köken teorisi ise, Osmanlı döneminde Türkmen aşiretlerinin bölgeye yerleşmesiyle bağlantılı bir halk etimolojisi olarak görülmektedir. Bu halk etimolojisine göre Çemişgezek adı, Selçuklu askerlerinin bölgeye gelmesiyle ilgili bir hikâyeden gelmektedir. Bu dönemde yerel halk, torbalara doldurdukları kuru üzüm ve dutları, yoldan geçen askerlere bir sevgi nişanesi olarak sunmuştur. Askerler, ikram edilen bu ürünlerin ne olduğunu sorduklarında, halk “Çemiş” yanıtını vermiştir. Bu durum, askerlerin ellerindeki kuru üzüm ve dutları tüketirken “Çemişgezek, Çemişgezek” şeklinde tekrar ettikleri bir gelenekle pekişmiştir (Gökalp, 2014, s. 14). Çemişgezek özelinde, Anadolu’nun kültürel katmanlaşmasını anlamak için dilbilim, arkeoloji ve tarih disiplinlerinin ortak çalışması elzemdir. Bu adlar, bir coğrafyanın jeopolitik önemini ve insanlığın ortak hafızasını kaydeden canlı belgeler niteliğindedir.

Toponomi Işığında Çemişgezek

Adlandırma, aidiyet ve kimlik inşasının temelidir; bir mekâna ad vermek, onunla kurulan varoluşsal bağı simgeler (Şenel, 2010: s. 2). Aidiyet, bireyi toplumsal bir bütüne dahil ederken, yersizlik kimlik kaybı ve trajedi olarak görülür. Platon’a göre adsızlık, varlığın özünü yok eder. İnsan, eşya veya doğa, adını yitirdiğinde anlam dünyasından silinir. Bu, adlandırmanın yalnızca bir tanımlama değil, aynı zamanda varlığın korunması eylemi olduğunu ortaya koyar (Arifoğlu, 2020, s. 125). Adlandırma, semiyotik bir işlevle (belirtme, işaretleme, ayrıştırma) taksonomik bir süreç yaratır. Bu süreçte oluşan adlar, dilsel ve kültürel kodlarla biçimlenir. Adları köken, yapı ve işlev açısından inceleyen ad bilimi (onomastik), dil biliminin bir alt disiplindir (Efe, 2021, s. 174). Adlandırma, kültürel hafıza ve kimlik inşasının dilsel yansımasıdır. Ad bilimi, somut ve soyut varlıkların adlandırılması ve bu adların sınıflandırılmasıyla ilgilenen bir disiplindir. Varlıklar, adlandırma yoluyla kimlik kazanırken sözcükler de bu sistem içinde anlam bulur. Bu alanın önemli bir alt dalı olan onomastik, Yunanca “onoma” (ad) kökeninden türeyen ve özel adların kökeni, anlamı ve kullanımını inceleyen bir dilbilim koludur. Onomastik, dilin adlandırma mekanizmalarını çözümleyerek, kültürel ve tarihsel bağlamdaki dilsel dinamikleri anlamaya odaklanır (Turan, 2021; Şahin, 2015; Sarıtaş, 2009). Bu bağlamda “yer adı” terimi de ad biliminin alt kollarından biri olarak tanımlanmaktadır (Şahin, 2015, s. 7). Yer ad bilimi (toponomi), yer adlarını kapsamlı bir şekilde inceleyen bir disiplindir. Toponomi, eski yerlerin yeniden tanımlanmasına olanak tanıyan yer adları ve etimolojilerini araştıran bir bilim dalıdır (Yıldırım, 2006, s. 6). Yer adları, toplulukların maddi ve manevi kültürel değerlerini yansıtan önemli unsurlardır; bazı araştırmacılar bu nedenle yer adları için “toprağın dili” ifadesini kullanmaktadır (Caferoğlu, 1966, s. 165). Yer adları, insanların doğayla etkileşimini kolaylaştırma ihtiyacından doğmuş, köklü bir adlandırma geleneğiyle şekillenmiş ve bir milletin dil, tarih, kültür gibi alanlardaki özgün söz varlığını yansıtan adreslerdir (Şahin, 2011: s. 1807). Türkiye’de yer ad bilimi çalışmalarında “mekii adları” terimi sıklıkla kullanılmakta ve mikro coğrafik adlar terimi de tercih edilmektedir (Habibli, 2009, s. 36). Bu adlar, bölgelerin doğal yapısı, iklimi, bitki örtüsü ve ekonomik-kültürel ürünleri gibi unsurlardan etkilenecek, yerleşim tarihi açısından önemli belgeler haline gelmektedir (Gündüz, 2008, s. 142). Sosyolojik çalışmalarda, yer adları ile uğraşan bilim dalı olan toponomi, sosyal grupların coğrafi ve iktisadi etkileşimlerini incelemektedir (Eröz, 1984, s. 43). Yer adlarının kökeni, veriliş biçimleri, anlamları ve değişimleri üzerine yapılan toponomi çalışmaları, çeşitli disiplinlerden araştırmacılar tarafından yürütülmektedir. Yer adbilim

çalışmaları, milli değerlerin korunması ve kültürel mirasın yaşatılması açısından önemlidir (Şahin, 2010, s. 134). Tunceli iline bağlı Çemişgezek'in yerleşim yerleri de toponimi açısından incelemeye değerdir (Koç, 2022, ss. 59- 60):

Tablo 2: Çemişgezek'e ait yeni ve eski yer adları

	Yer Adı (Mevcut)	Eski Adı
1	Savuk (Değişmemiş)	Savuk
2	Ulukale (Değişmemiş)	Ulukale
3	Bağsuyu	Mahmunut
4	Dokuzdönüm	Oğuzlar / Oğuzar
5	Koyunardı	Ağlöz
6	Hacı Bey (Değişmemiş)	Hacı Bey
7	Erbeşik	Eşgunisefine
8	Kıraçlar	Hıdıroz
9	Toma Mezraası (Değişmemiş)	Toma Mezrası
10	Paşacık	Osgeh
11	Gedikler	Germili
12	Ergenler	Saselli
13	Yemişdere	Derderiç / Devdireş
14	Bükler	Südere
15	Sarıbalta	Kömer / Komer
16	Veskovan (Değişmemiş)	Veskovan (Nahiye)
17	Alçılı	Evrek
18	Dede Beyli	Venk
19	Koçlu	Ehme
20	Sakyol	Pulur
21	Akçapınar	Veskovan / Vaskovan
22	Aşağı Demirbük	Aşağıvartinik/ Vartinik
23	Vişneli	Bırılı / Brehi
24	Akçeken	Dimili
25	Toratlı	Dehke / Dekke
26	Aşağı Budak	Türkcaravenk
27	Yukarı Demirbük	Türkvartenik
28	Bölmebelen	Nornik / Noronik
29	Akçayunt	Hozakpur
30	Uzungöl	Ağgi
31	Kışlak	Germikar
32	Germili (Değişmemiş)	Germili (Nahiye)
33	Lal Uşağı (Değişmemiş)	Lal Uşağı
34	Yukarı Budak	Yukarıkaravenk
35	Alakuş	Mamsa
36	Arpaderen	Biradi
37	Yünbüken	Germisk / Germisi
38	Varlıkonak	Sisne
39	Güneybaşı	Setirge
40	Karasar (Değişmemiş)	Karasar
41	Doğanalan	Hammeşe
42	Harmanlar	Bedretil / Bedretli
43	Ekindere	Rabat
44	Çalıbaşı	Eşkünizimiyan
45	Doğan (Değişmemiş)	Doğan
46	Bozağaç	Erkeğen / Erkiğan
47	Anıl	Hazeri / Hazari

	Yer Adı (Mevcut)	Eski Adı
48	Gözlüçayır	Ekrek
49	Ulaklı	Kızıköy
50	Erkalkan	Sığnek
51	Büyük Örence (Değişmemiş)	Büyük Örence
52	Peyamdüzü	Sinsor
53	Cebe	Pazapun

Çemişgezek'te tarihsel süreç içerisinde toplamda 53 yerleşim yeri bulunmaktadır (Koç, 2022, s. 59). Bu yerleşim yerlerinden 10 tanesinin adı zaman içerisinde hiç değişmemiştir, yani bu yerler tarih boyunca aynı adla anılmaya devam etmiştir. Ancak, diğer 43 yerleşim yerinin adları değişmiştir. Bu değişim, yerleşim yerlerinin tarihsel, kültürel, siyasal veya coğrafi nedenlerden kaynaklanmış olabilir. Çemişgezek adının zaman içindeki değişimi, tarihsel (medeniyetlerin hakimiyeti, göçler), kültürel (inanç, gelenek dönüşümleri), siyasal (rejim değişiklikleri, sınır düzenlemeleri) ve coğrafi (nehirin yatağı, dağların adları) nedenlerden kaynaklanmış olabilir; bu faktörlerin etkileşimi, ismin anlamını, telaffuzunu veya önemini değiştirerek zamanla farklılaşmasına yol açmıştır. Böylece, Çemişgezek'in yerleşim yerleri, zamanla birlikte farklı adlarla anılmaya başlamıştır (Koç, 2022, ss. 50- 58). Akademik bağlamda yer adlarıyla ilgili sınıflandırmalar da, öncelikle incelenen malzemenin çeşitliliği ve niteliği göz önüne alınarak yapılması gereken tür sınıflandırmasına dayanmaktadır. Türkiye yeradbilimi çalışmalarında, yer adları geleneksel olarak oykonimler (örneğin, orunadları) ve daha az dikkate alınan coğrafi öğeleri (göl, akarsu, dağ gibi) temel alınarak tanımlanırken; aynı zamanda yol, baraj, park, kurum, tarım arazisi, yayla, çiftlik, mağara gibi diğer idari veya işlevsel unsurlar farklı kategoriler altında değerlendirilme eğilimindedir. Bunun yanı sıra, son çalışmalarda terim eksikliği ve imla farklılıklarını gidermek amacıyla, yeradbilim alanına özgü yeni bir tür sınıflandırması önerilmiştir; bu öneride, sekiz ana başlık altında toplanan kategoriler aracılığıyla, malzemenin yapısal özellikleri ve çeşitliliğine uygun, tutarlı ve standart bir terminoloji oluşturulması hedeflenmiştir (Şahin, 2013: s. 56; Şahin, 2011: ss. 1807-1809). Bu bağlamda, yer adlarının tanımı ve sınıflandırması hem dilsel hem de kavramsal bütünlük sağlanarak, kapsamlı yeradbilim çalışmaları için temel bir çerçeve sunmayı amaçlamaktadır. Çemişgezek'e ait yer adları, coğrafi, kültürel ve anlam özelliklerine göre altı farklı kategoriye ayrılabilir:

Tarımsal ve Doğal Alanlar: Bu kategori, tarım ve doğal kaynaklarla ilişkilendirilen yer adlarını içerir. Örneğin, "Harmanlar" (Bedretli) tarımsal faaliyetlerin yoğun olduğu bir alanı ifade ederken, "Bağsuyu" (Mahmunut) su kaynaklarının bulunduğu yerleri belirtmektedir. Ayrıca "Gözlüçayır" (Ekrek) gibi adlar, doğal güzellikleri ve su kaynaklarını vurgular.

Dağlık ve Yüksek Alanlar: "Kışlak" (Germikar) ve "Yünbüken" (Germisk) gibi yer adları, dağlık ve yüksek alanları temsil eder. Bu adlar, bölgenin coğrafi yapısına ve iklim koşullarına işaret ederken, yerleşimlerin zorlu doğa koşullarına uyum sağladığını gösterir. Bir başka ifadeyle de Germili, Germiker ve Germisi gibi köy adları, tarihi bağlamda "Germiyan Beyliği" ile ilişkilendirilebilir. Germiyan Beyliği, Anadolu'da 14. yüzyılda varlık gösteren önemli bir beylik olup, bölgedeki sosyal ve kültürel yapının şekillenmesinde etkili olmuştur.

Tarihi ve Kültürel Öneme Sahip Yerler: "Hacı Bey" ve "Anıl" (Hazeri) gibi adlar, tarihsel ve kültürel öneme sahip yerleri temsil eder. Bu yerler, geçmişte önemli olaylara sahne olmuş veya belirli bir kültürel mirası taşıyan alanlardır.

Su Kaynakları ve Akarsular: "Uzungöl" (Ağgi) ve "Sakyol" (Pulur) gibi adlar, su kaynakları ve akarsularla ilişkili yerleri ifade eder. Bu tür adlar, bölgedeki su varlığının önemini ve yerleşimlerin suya olan bağlılığını vurgular.

Yerleşim ve Mahalle İsimleri: "Karasar" ve "Germili" (Nahiye) gibi adlar, yerleşim yerlerinin ve mahallelerin adlarını temsil eder. Bu yerler, bölgedeki sosyal yapıyı ve yerleşim düzenini yansıtırken, halkın yaşam alanlarını da belirler.

Yer Adı Değişmeyen Yerler: Çemişgezek'e ait yer adları arasında ismi hiç değişmeyenler, bölgenin tarihsel sürekliliğini ve kültürel mirasını yansıtan önemli unsurlardır. Bu yerlerden biri "Büyük Örence"dir; bu ad, tarih boyunca aynı kalmış ve bölgenin tanınan bir yerleşim yeri olmuştur. Diğer bir yer adı "Hacı Bey"dir; bu yer de zaman içinde ismini korumuş ve halk arasında bilinirliğini sürdürmüştür. "Karasar" ise, yine değişmeyen bir diğer adıdır ve bölgedeki yerleşimlerin bir parçasıdır. "Lal Uşağı" adı da geçmişten günümüze kadar gelen bir yerleşim adıdır. "Germili" ismi, aynı zamanda bir nahiye olarak bilinen bir yerleşim yeri olarak da anılmakta ve ismi hiç değişmemiştir. "Doğan" adı, yine zaman içinde değişmeyen bir diğer yer adıdır. Son olarak, "Ulukale" ismi de tarih boyunca sabit kalmış ve bölgedeki önemli yerlerden biri olmuştur. Bu yer adları, Çemişgezek'in kültürel ve tarihi zenginliğini simgelerken, aynı zamanda yerleşimlerin sürekliliğini de göstermektedir. Çemişgezek'e ait bu yer adlarının değişmemesi, Türklerin bu coğrafyada uzun zamandır bulunduklarını ve köklü bir geçmişe sahip olduklarını göstermektedir. Bu yer adları, tarih boyunca Türk kültürünün ve yaşam tarzının izlerini taşıırken, aynı zamanda Türk milletinin bu topraklarda kök saldığını da ifade eder.

Bu kategoriler, Çemişgezek'in zengin tarihini ve coğrafi çeşitliliğini anlamak için önemli bir çerçeve sunmaktadır. Her bir yer adı, bölgenin kültürel ve doğal özelliklerini yansıtarak, yerleşimlerin geçmişine dair ipuçları vermektedir.

Sonuç

Çemişgezek, Doğu Anadolu'nun çok katmanlı tarihsel ve kültürel mirasını yansıtan önemli bir mikrokozmostur. Bu çalışma, kökenbilim ve toponimi disiplinleri ışığında, bölgenin adlandırma pratiklerinin tarihsel süreçteki dilsel, kültürel ve siyasi dinamiklerle nasıl şekillendiğini ortaya koymuştur. Çemişgezek adının değişimi, Anadolu'nun kadim medeniyetlerinin dilsel katmanlaşmasını ve Türkçenin bu katmanlarla etkileşimini somutlaştırmaktadır.

Antik dönemden itibaren Hitit, Urartu, Pers, Roma-Bizans ve Osmanlı gibi güçlü devletlerin hâkimiyetine giren bölge, her dönemde stratejik ve kültürel önemini korumuştur. Hitit metinlerindeki *İşuva*, Urartu kayıtlarındaki *Supani*, Pers dönemindeki *Daranalis* ve Bizans kaynaklarındaki *Tsimisca* gibi adlar, bölgenin jeopolitik konumunun yanı sıra idari ve askeri örgütlenmesine dair ipuçları sunar. Özellikle Bizans döneminde *Tsimisca* adının Ermeni kaynaklarda *Çımışgadzak*'a evrilmesi ve Türkçe fonotaktik kurallar uyarınca *Çemişgezek* formunu alması, dilsel adaptasyonun doğal bir sürecini yansıtır. Bu süreçte, /ts/ > /ç/ ses dönüşümü ve ünlü uyumu kuralları, Türkçenin yerel adlandırmaları kendi fonetik yapısına uyarlama durumunu gösterir. Osmanlı döneminde halk etimolojisinin ürettiği *Cemişidi bad* gibi mitolojik kökenli anlatılar, tarihsel hafızanın sözlü kültürle harmanlanma biçimine işaret eder. Ancak akademik çevrelerde, adın Bizans-Ermeni kökenli *Çımışgadzak*'tan türediği ve Türkçeleşme sürecinde fonetik evrime uğradığı görüşü ağırlık taşımaktadır. Halk arasında yaygın

olan “çemiş” (üzüm, kuru dut) ve “gezek” (diyar) birleşimine dayalı açıklama ise, dilbilimsel kanıtlardan ziyade bölgenin tarımsal kimliğiyle ilişkilendirilen bir anlamlandırmadır.

Toponomik analizler, Çemişgezek’e bağlı yerleşim birimlerinin birçoğunun ad değiştirdiğini, ancak *Büyük Örence*, *Karasar* ve *Ulukale* gibi 10 yer adının tarihsel süreklilik gösterdiğini ortaya koymuştur. Değişmeyen adlar, Türk yerleşiminin bölgedeki köklü varlığına (Oğuzlar) işaret ederken; değişen adlar ise sosyopolitik dönüşümlerin (göçler, idari reformlar) coğrafi hafıza üzerindeki etkisini yansıtır. Keban Barajı’nın yarattığı demografik hareketlilik ve 1990’lardaki terör olayları, yer adlarının yeniden tanımlanmasında tetikleyici rol oynamıştır. Tarımsal alanları (*Harmanlar*), su kaynaklarını (*Uzungöl*) ve dağlık coğrafyayı (*Yünbüken*) vurgulayan adlandırmalar ise bölgenin doğal kaynaklarıyla kurulan simbiyotik ilişkiyi belgeler.

Bu çalışma, disiplinler arası bir yaklaşımla Çemişgezek’in dilsel ve kültürel kimliğini çözümlemiş, adlandırma pratiklerinin toplumsal hafıza ve aidiyet inşasındaki rolünü vurgulamıştır. Yer adlarının yalnızca coğrafi işaretleyiciler değil, aynı zamanda tarihsel travmaların, kültürel direnişin ve kimlik mücadelesinin sembolleri olduğu görülmüştür. Çemişgezek özelinde, Anadolu’nun çok dilli ve çok kültürlü yapısının dilbilimsel izlerini takip etmek, bölgenin kadim geçmişini anlamak için kritik öneme sahiptir. Çemişgezek’in adlandırma tarihi, Anadolu’nun kültürel mozaığının bir yansımasıdır. Gelecek çalışmalarda, arkeolojik bulguların dilbilimsel verilerle desteklenmesi ve sözlü tarih çalışmalarının derinleştirilmesi, bu mozaığın daha net bir portresini ortaya çıkaracaktır. Bu tür çabalar, yalnızca akademik bilgi birikimine değil, aynı zamanda kültürel mirasın korunmasına ve kimliklerin yeniden inşasına da katkı sağlayacaktır.

Extended Abstract

Çemişgezek is a district of Tunceli province in eastern Turkey. With a history rooted in ancient times, this region has been influenced by various civilizations and cultures throughout the ages. Emerging as a strategic settlement and administrative center during the Ottoman Empire, Çemişgezek became a district of Tunceli following the establishment of the Republic. The district is notable for its natural beauty and historical texture. Nestled at the foothills of the Munzur Mountains, Çemişgezek also boasts a rich cultural heritage and traditions. Its historical structures and natural landscapes attract visitors, while its multicultural past reflects the linguistic and administrative imprints of ancient civilizations. This study aims to examine the historical origins, linguistic evolution, and toponymic structure of the name "Çemişgezek," shaped by cultural interactions, through an interdisciplinary approach. The primary objective is to uncover the linguistic adaptations, etymological layers, and multicultural historical heritage of the name "Çemişgezek" from antiquity to the present day. By analyzing the linguistic and administrative traces of ancient civilizations (Hittite, Urartian, Persian, Byzantine, Ottoman) in the region, the study explores how Çemişgezek’s cultural mosaic emerged as a toponymic microcosm.

The research problem focuses on understanding the mechanisms of linguistic stratification that Çemişgezek has undergone over millennia and how these layers interacted with sociopolitical dynamics. Due to its geographical location, the region has been a strategic hub since antiquity, leading to the evolution of its name through the linguistic codes of various civilizations. However, the linguistic processes underlying this evolution, its connection to historical transformations, and the demographic impacts of toponymic changes have not been sufficiently explored. In this context, the study investigates the linguistic rules governing the transformation of the name

"Çemişgezek," its historical designations in primary sources, and how changes in place names reflect the region's cultural memory.

The methodology integrates historical reconstruction, comparative linguistics, and toponymic classification. Primary sources include Hittite cuneiform inscriptions (İşuva), Urartian stelae (Supani), Byzantine chronicles (Tsimisca), Ottoman tax registers (tahrir defterleri), and Republican-era archives. Archaeological data are supported by Bronze Age settlements uncovered during the Keban Dam excavations. Linguistic analyses focus on the phonetic evolution (e.g., /ts/ > /ç/, /dz/ > /z/) and morphological adaptations (vowel harmony, consonant elision) from the Armenian "Çımışgadzak" to the Turkish "Çemişgezek." Toponymic data are categorized into six groups: agricultural, mountainous, historical-cultural, hydrological, administrative, and unchanged names, covering 53 settlements affiliated with Çemişgezek.

The findings are structured around three main axes. First, etymological layers reveal continuity from the Hittites to the Ottomans: names such as "İşuva" in Hittite texts, "Supani" in Urartian records, "Tsimisca/Çımışgadzak" in the Byzantine period, and "Cemşidi bad" in Ottoman sources reflect the region's geopolitical and cultural significance. The adaptation of the Armenian form to Turkish phonotactic rules (e.g., vowel harmony in "Çemişgezek") is interpreted as a natural outcome of linguistic contact. Second, toponymic change analysis shows that 43 of 53 settlements underwent name changes, while 10 (e.g., Ulukale, Karasar) retained their original forms. These changes are linked to Turkification policies (e.g., Eşgunisefine → Erbeşik), geographical features (Ağgi → Uzungöl), and demographic shifts (Keban Dam resettlement). Third, phonetic adaptation mechanisms illustrate how linguistic contact shaped the region: the transformation of Armenian -dz- to Turkish -z- and vowel fronting (ı → e) exemplify Anatolia's multilingual fabric.

In conclusion, the naming history of Çemişgezek reflects the linguistic and historical mosaic of Anatolia. As a microcosm bearing the linguistic codes of civilizations from the Hittites to the Ottomans, the region demonstrates how identity and power relations are inscribed in toponymy. While altered names document how sociopolitical transformations reshape geographical memory, unchanged names (e.g., Germili, Ulukale) underscore the continuity of Turkish settlement. This study advocates for reinterpreting Anatolian toponymy through the lens of cultural stratification and recommends integrating archaeolinguistic data and oral histories in future research. The case of Çemişgezek proves that place names are not merely geographical markers but also living witnesses to collective memory and identity.

Kaynakça

- Aksoy, G. (2016). *Dersim, Alevilik, Ermenilik, Kürtlük*. İletişim Yayınları.
- Arifoğlu, Y. (2020). Adlandırma, Toponomi ve Anadolu'nun Türkleşmesindeki Adlandırma Geleneği. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 46, 123-134. <https://doi.org/10.17498/kdeniz.701681>.
- Aşan, M. B. (1992). *Elazığ, Tunceli ve Bingöl İllerinde Türk İskân İzleri (XI-XIII. Yüzyıllar)*. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Aydın, Ö. T. (2023). *Tunceli Burmageçit ve Aktuluk Köylerinin Folkloru*. Gece Kitaplığı.

- Caferoğlu, A. (1966). Aydın İli Ağızlarından Örnekler Etnografya Bakımından Özellikleri. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, 13, 1-28.
- Çelebi, E. (2006). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi*. C.3. 1. Hazırlayan: Y. Dağlı-S.A. Kahraman. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Danık, E. (2010). *İşuwa'dan Tunceli'ye Tarih ve Kültür*. Şükran Danık.
- Dıvrak, U. (2018). XIX. Yüzyılda Çemişgezek Merkez ve Köylerinin Gayrimüslim Nüfusu. *Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (13), 104-119.
- Efe, K. (2021). Tonyukuk Yazıtındaki Adların Eski Uygur Türkçesi Metinlerindeki Örnekleriyle Karşılaştırılması ve Ad Bilimsel İncelemesi. *The Journal of Turkic Language and Literature Surveys (TULLIS)*, 6 (3), 173-198. <https://doi.org/10.30568/tullis.1010570>.
- Ekici, M. F. (2022). Çemişgezek Masallarında Olumsuz Tipler. *Folklor Akademi Dergisi*, 5(3), 591-602. <https://doi.org/10.55666/folklor.1184612>.
- Eröz, M. (1984). Sosyolojik Yönden Türk Yer Adları. *Türk Yer Adları, Sempozyumu Bildirileri*, KBY.
- Gökalp, K. (2014). *Dünden Bugüne; Çemişgezek'ten Esintiler*. Baskı Grafikent.
- Gülensoy, T. (2007). Türkiye'de Etimolojik Sözlük ve Sözcük Etimolojisi Üzerine Yayımlanan Makalelere Dair Bir Bibliyografya Denemesi. *Belleten*, 55 (2), 35- 66.
- Habibli, R. (2009). Ad Bilimsel Birimler ve Sosyal Etmenler, *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 28, 33-38.
- Işık, Y. (2012). *Tunceli Folkloru*. Tunceli Valiliği.
- Kaya, A. (2010). *Başlangıçtan Günümüze Dersim Tarihi*. Demos Yayınları.
- Koç, Ali. (2022). *Tunceli İli Yer Adları*. Duvar Yayınları.
- Kunt, M. (1978). *Sancaktan Eyalete*. Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Mateos, U. (1987). *Mateos Vekayinamesi ve Papaz Grigor'un Zeyli*. (Çev. Hrant D. Andreasyan). Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Özbek, A. (1997). *Bütün Yönleri ile Çemişgezek*. Çemişgezek Kalkındırma ve Güzelleştirme Derneği Yayınları.
- Sarıtaş, S. (2009), Balıkesir Üniversitesi Öğrencilerinin Günümüzdeki Adlar ve Ad Verme Hakkındaki Görüşleri, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12 (21), 422-433.
- Sertkaya, O. F. (2012). Etimoloji Nedir - Ne Değildir ve İsimden İsim Yapan +ay /+ey Eki Üzerine. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, 19 (1), 43-72. https://doi.org/10.1501/Trkol_00000000235.
- Şenel, M. (2010). Gaziantep İlinin Yakın Taşınmış (Paralel) Yer Adları. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergisi* (5), 1-7.
- Şahin, G. (2010). Türkiye'de Yapılmış Toponomi Çalışmaları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3 (4), 134-156.

- Şahin, İ. (2011). Yeradbilimi Araştırmalarında Mikrotoponominin Önemi ve Araştırma Yöntemi: Tırnak Köyü (İçel/ Gülnar) Örneği. *Turkish Studies*, 6 (1), 1807-1830. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.2076>.
- Şahin, İ. (2013). Türkiye yeradbiliminde terim ve tür sınıflandırması sorunları. *Avrasya Terim Dergisi*, 1(1), 46-58.
- Şahin, İ. (2015). *Adbilim*. Pegem Akademi.
- Tosun, İ. & Koç, A. (2017). Tunceli İli Adlarının Köken, Yapı ve Anlamları. *Turkish Studies*, 12 (34), 411-421. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12596>.
- Tosun, İ. (2024). *Çemişgezek, Hozat ve Pertek Yöresi Ağızları (İnceleme-Metinler-Sözlük)*. Kriter Yayınevi.
- Turan, D. (2021). Yazınsal Onomastik ve Çocuk Yazını Çevirisinde Kişi Adlarının Çevrilebilirliği Üzerine. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (45), 101-122. <https://doi.org/10.21497/sefad.943916>.
- Umar, B. (1993). *Türkiye'deki Tarihsel Adlar*. İnkılap Kitapevi.
- Ünal, M. A. (1999). *XVI. Yüzyılda Çemişgezek Sancağı*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Yıldırım, M. (2006). *Uşak İli ve İlçeleri Yerleşim Yeri Adları (Orun)'nın Yapı ve Köken Bakımından İncelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Yıldırım, N. (2012). *İran Mitolojisi*. Pinhan Yayıncılık.
- Yılmazçelik, İ. (1999). *XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Dersim Sancağı*. Çağ Ofset.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Çatışma Beyanı/Declaration of Conflict: Çalışmada kişi ya da kurumlar arası çıkar çatışmasının olmadığı beyan olunur. / It is declared that there is no conflict of interest between individuals or institutions in the study.

Telif Hakkı&Lisans/Copyright&License: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. / Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0